

## **VAKIF ŞEHİR ARTUKLU MARDİN**

### **Bölüm 19**

#### **ARTUKLU MELİK MAHMUT DÖNEMİ**

##### **M.S. 1367 Artuklu Sultan Melik Mahmud Döneminde Mardin**

Melik Mahmud babası Melik Mansur Ahmet'in ölümü üzerine yönetimi devralmıştır. Tahta oturur oturmaz hükümdarlığın kendi hakkı olduğunu ileri sürerek ayaklanan amcası Muzeffer Fahreddin Davut ıbn Melik Salih ile savaştılar. Bu iç savaşla Mardin ikiye bölündü.4 ay devam eden savaş sonucunda Melik Mahmud şehit edildi. Türbesi kendi adıyla bilinen Melik Mahmud Cami haziresinde.

##### **Melik Mahmud Cami Türbesi**

Bab-ı Sur / Sor Camisi olarak da bilinmektedir. Savur kapı Mahallesi'ndedir. Hatuniye Medresesi'nin güneyine düşmektedir. Meyilli bir arazi üzerinde yükselmektedir. Sağlam olan cami ibadete açıktır.

Portal kitabesinin büyük bir kısmının tahrip olması nedeniyle farklı dönemlerde farklı okumalar olmuş ve bu nedenle bani ve tarihlendirme de problemler olmuştur.

Osmanlı vakıf kayıtlarında Babu's-Sor Cami (BOA, Ev-d-13011-27), Melik Mahmud Cami (BOA, Ev-d-13011-130, 140; BOA,Ev-d-24508-004; BOA, Ev-d-26251-004) biçiminde yazılıdır.

Katip Ferdi'ye göre 1365-67 yılları arasında hüküm süren Melik Mahmud tarafından yaptırılmıştır (Katip Ferdi, 2006, 39).

Abdulgani Bulduk caminin medresesiyle birlikte 761/1360 yılında Melik Mansur Ahmed tarafından yaptırıldığını inşa ettirdiği yapının portal kitabesinde yazılı olduğunu ifade etmektedir (Bulduk, 2004, s. 50).

Gabriel'e göre yapı kitabesinde geçen Ahmed ve el-Salih ifadelerinden dolayı 1312-1363 yılları arasında yapılmıştır (Gabriel, 2014, s. 38).

N. Göyünç ise caminin 1312-62 yılları arasında Melik Salih tarafından yaptırıldığını belirttikten sonra Osmanlı arşivlerinde caminin Melik Mahmud ismiyle anıldığını yazmaktadır. Bu isimlendirmenin de Kâtip Ferdi'ye istinaden Melik Mahmud'un (136768) burada gömülü olmasından kaynaklanmış olduğunu zikretmektedir (Göyünç, 1969, s. 108).

T.A. Sinclair ise Caminin kısa bir süre tahta geçen Artuklu Meliki Ahmed tarafından (1363-64) yaptırıldığını yazmaktadır (Sinclair, 1989, s. 212).

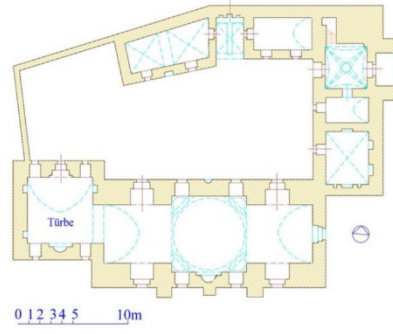
Sonuç itibariyle kitabede Melik Mansur Hüsameddin Ahmed (1364-67) isminin geçmesi nedeniyle cami bu melik döneminde yapılmış olmalıdır.

#### **Kitabe Türkçe Tercümesi**

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, [fakir kul], Artuk oğlu Sultan Melik Sâlih Şemsüddin oğlu ..... ü'd-din Ahmed'in [Allah ve Resûlüne] yaklaşmak için [7.. senesinde] inşasına gönüllü olduğu şeydir. -Allah onun halini düzene koysun ve (ahiret gününde) iyiliklerini mizanında ağırlaştırısın-” (Karaçam, 2012, s. 189).

#### **Türbenin Mimari ve Süsleme Özellikleri:**

Türbe, caminin batısında yer almaktadır. Günümüzde harimin batısında ve bir kemer açıklığıyla harimle organik bir bağ içindedir.



Melik Mahmud Cami Planı (M. Baran Arşivi'nden)

Türbe kuzey-güney yönünde uzanan dikdörtgen bir plana sahiptir. Kuzey cephenin ortasındaki düz lentolu kapıdan türbeye girilmektedir. Dıştan sade bir düzenleme gösteren kapı iç tarafta ise portal görünümündedir. Kapı açıklığı düz lentolu olup altı sıra mukarnas kavsaralıdır. Kavsara dıştan üç dilimli bir kemer ile kuşatılmıştır. Kemer ve kavsara yanlardan geometrik bezemeli birer başlığın taşıdığı sade birer sütunceye oturmaktadır. Tüm bu düzenleme dıştan ters “U” biçimindeki görünüşü sade bir bordürle sınırlandırılmıştır. Kapının her iki yanındaki düz lentolu birer pencere ile iç mekân aydınlatılmaktadır. Aynı pencere düzenlemesi yapının güney cephesinde de görülmektedir. Mekânın üzeri de kuzey-güney yönünde uzanan bir beşik tonoz ile örtülüdür



Melik Mahmud camisi güneyden görünüş



Melik Mahmud cami türbesi giriş cephesi

İç mekân güney duvarında yarım daire formunda mihrap nişi ile iki adet pencere görülmektedir. Mihrap sivri kemerli olup kavsarası sadedir. Nişin her iki köşesinde birer burmalı sütünce vardır. Sütuncelerin üzerinde ise tahrip olmuş başlıklar görülmektedir. Bitkisel bezemeli sütünce kaideleri ile sütunceler restorasyondan kalmadır. Mihrap nişi dıştan profilli sade bir

silme ile ters “U” biçiminde kuşatılmıştır. Batı duvarında iki adet, doğu duvarında ise bir tane niş vardır. Türbe doğusundaki büyük bir sivri kemerle caminin iç mekânıyla bağlantılı hale getirilmiştir



Melik Mahmud cami türbesi kuzey duvarının görünüşü



Melik Mahmud cami türbesi kible duvarının görünüşü

Günümüzde caminin bir parçası olması nedeniyle iç mekânda herhangi bir mezar olgusu görülmemektedir.

2yıl iki ay ay gibi kısa bir süre Artuklu tahtına oturan (Karaçam, 2012, s. 190), Kâtip Ferdi'ye göre de 1367 yılında Mardin Kalesi'nde vefat eden Melik Mahmud b. Melik Mansur Ahmed'in burada medfun olduğunu yazmaktadır (Kâtip Ferdi,

2006, s. 39).<sup>1</sup> Es-Sultan Melik-Mahmud yönetim dönemi ile ilgili tarihlerde tezatlar bulunmaktadır. Ancak yönetim silsilesi takip edildiğinde babasının vefat tarihi olan M.1367 olduğuna ve iki yılı aşkın sürede yönetimde kaldığı dikkate alındığında yönetim döneminin 1367-1370 olması akla daha uygun gelmektedir.

2018 yılının dokuz Mayıs günü öğle namazını bu caminde kıldıktan sonra caminin bu günkü haline ait resimler çektim.



**Cami ön cephe**

**Cami girişi**

---

<sup>1</sup> *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/1 2020 s. 455-486, TÜRKİYE*



**Cami Avlusu**



**Cami dıştan ana görünümü**

Melik Mahmut mezarı şu anda Bayanlar bölümünde olmasına karşın mezarı belirten sandukası olmadığı için dualardan yoksun kalmaktadır.



**Cami içi**

**Cami bayanlar namaz yeri (mezarlık alanı )**